

КЛАСИФІКАЦІЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ЩО ПОВ'ЯЗАНІ З ДОКУМЕНТАМИ ТА ЇХ ОБІГОМ

CLASSIFICATIONS OF CRIMINAL OFFENSES RELATED TO DOCUMENTS AND THEIR CIRCULATION

Фіалка М.І., к.ю.н., доцент,
професор кафедри кримінально-правових дисциплін

Навчально-науковий інститут права та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Предметом наукового дослідження, проведеного в рамках наукової статті, є кримінальні правопорушення, що пов'язані з документами та їх обігом. Мета – дослідження проблеми класифікації кримінальних правопорушень, пов'язаних з документами та їх обігом. Досягти мети, яка була поставлена в рамках нашого наукового дослідження, ми плануємо шляхом реалізації відповідних завдань, а саме: шляхом аналізу змісту різних груп кримінальних правопорушень, пов'язаних з документами та їх обігом; виявлення особливостей цього угруповання та демонстрація зв'язку між теоретичною позицією з цього питання та практичною площиною застосування.

У процесі наукового дослідження в переважній більшості були використані загальнонаукові методи, а саме: аналіз, узагальнення, системний підхід та вивчення документів. Це, у свою чергу, дало змогу сформулювати новизну наукового дослідження, яка полягає у встановленні класифікації кримінальних правопорушень, що пов'язані з документами та їх обігом, залежно від того, справжній документ чи ні.

Наголошується, що доцільно передбачити класифікацію кримінальних правопорушень, у яких у тому чи іншому вигляді є документ, на дві групи: склади кримінальних правопорушень, які стосуються дійсних документів (кримінальні правопорушення, предметом яких є дійсні документи; кримінальні правопорушення, у яких протиправними визнаються дії, якщо вони вчинені без необхідних документів; кримінальні правопорушення, у яких для вчинення злочинних і протиправних дій використовуються дійсні документи); склади кримінальних правопорушень, пов'язаних із підробленням документів (кримінальні правопорушення, які виявились у підробленні документів та кримінальні правопорушення, вчинених із підробленими документами).

Зроблено висновок, що така класифікація має наукове, виховне та пізнавальне значення, а насамперед дає змогу забезпечити правильну кваліфікацію суспільно небезпечного діяння.

Ключові слова: документ, кримінальне правопорушення, класифікація, класифікація кримінальних правопорушень.

The subject of scientific research carried out as part of a scientific article is the classification of criminal offenses related to documents and their circulation. The goal is to study the problem of the classification of criminal offenses related to documents and their circulation. We plan to achieve the goal set within the scope of our scientific research through the implementation of the relevant task, namely: through the analysis of the content of various groups of criminal offenses related to documents and their circulation; revealing the features of this grouping and demonstrating the connection between the theoretical position on this issue and the practical plane of application.

In the process of scientific research, the vast majority used general scientific methods, namely: analysis, generalization, systematic approach, and study of documents. This, in turn, made it possible to formulate the novelty of scientific research, which consists in establishing the classification of criminal offenses related to documents and their circulation, depending on whether the document is genuine or not.

It is emphasized that it is expedient to provide for the classification of criminal offenses in which a document exists in one form or another into two groups: the composition of criminal offenses that relate to valid documents (criminal offenses, the subject of which are valid documents; criminal offenses in which actions are recognized as criminally illegal in case they are committed without the necessary documents; criminal offenses where valid documents are used to commit criminal and illegal acts); composition of criminal offenses related to the forgery of documents (criminal offenses manifested in the forgery of documents and criminal offenses committed with forged documents).

It is concluded that such a classification has scientific, educational, and cognitive significance, and above all, it makes it possible to ensure the correct qualification of a socially dangerous act.

Key words: document, criminal offense, classification, classification of criminal offenses.

Постанова проблема. Значення документу в сучасному суспільстві важко переоцінити. Документ виступає незамінним інструментарієм в будь-якій сфері людської діяльності. З давніх часів та до сьогодні, а ми переконані і впродовж будь-якого періоду в майбутньому, документ супроводжує людську цивілізацію та вирішує величезне коло завдань, які на нього покладаються. Зрозуміло той факт, що з розвитком людства змінювався і сам документ. Починаючи від глиняних табличок та берести документ пройшов довгий шлях еволюційного розвитку. І сьогодні, це вже ні когось не дивує, наявність документу в електронному вигляді та розміщення його на сучасних носіях створює сучасний вигляд документу.

Одночасно з цим, документ приваблює своїм функціоналом не тільки законотворчу частину нашого суспільства, але, на превеликий жаль, документ виступає предметом зацікавленості і сфери кримінально-протиправної діяльності.

Усвідомлюючи цей стан речей, будь-яке суспільство намагається захистити документ певним набором заходів, серед яких виділяються заходи кримінально-правового характеру. Так, в Особливій частині Кримінального кодексу України (*далі – КК України*), як це не дивно чути, міститься майже сто кримінально-правових норм в струк-

турі яких законодавець передбачив в тому чи іншому вигляді документ. При цьому, документ в них виступає чи то як предмет кримінального правопорушення, чи то як засіб або знаряддя вчинення кримінального правопорушення, чи то сам факт відсутності документу як обов'язкового елемента при реалізації певного роду діяльності тощо. Іншими словами законодавець робить все можливе для того, щоб документ та його обіг в суспільстві мав відповідний ступень захисту.

Так, наприклад, в 2013 році було обліковано 17853 кримінальних правопорушень передбачених ст. 358 КК України «Підроблення документів, печаток, штампів та бланків, збут чи використання підроблених документів, печаток, штампів», що, в свою чергу, склало 3,2 % від загальної кількості облікованих в цьому періоді кримінальних правопорушень, а вже в 2023 році – обліковано 15381 кримінальних правопорушень, що склало 4,2 % [1]. Іншими словами, ми бачимо певне зростання уваги кримінальних правопорушників до документу та відповідну реакцію держави на такий кримінально-протиправний прояв. І це тільки один різновид кримінально-протиправного посягання на сферу існування документу в нашому суспільстві.

Усвідомлення того факту, що в КК України існує такий масив кримінально-правових норм в яких передбачені кримінальні правопорушення, що пов'язані з документом та його обігом, виникає потреба реалізувати їх класифікацію. Справа полягає в тому, що таке наукове завдання неодноразово поставало перед дослідниками проблем кримінально-правової охорони документів та їх обігу. І треба зазначити те, що на кожному історичному етапі кримінологічного дослідження цього питання формувались відповідні погляди на це проблему. Але треба наголосити на тому, що кримінальний закон це не догма, а, в певній мірі, нормативно-правовий акт, що реагує на будь-які зміни в суспільстві та динамічно розвивається. Іншими словами, існує певна потреба провести відповідний перегляд існуючих поглядів на класифікацію таких кримінальних правопорушень з урахуванням сучасного стану КК України.

Стан дослідження проблеми. Досліджуючи проблематику передбачення документа в кримінальному законі завжди виникає питання класифікації як самих документів, що використовує законодавець при конструюванні кримінально-правових норм, так і класифікація кримінальних правопорушень в яких передбачений документ в тому чи іншому вигляді.

В даному випадку нас цікавить питання класифікації кримінальних правопорушень пов'язаних з документами та їх обігом.

Необхідно наголосити на тому, що проблема класифікації кримінальних правопорушень пов'язаних з документами та їх обігом в кримінально-правовій науці не нова. В різні роки вона стала об'єктом досліджень таких авторів як А. В. Кузнецова («*Ответственность за подлог документов по уголовному праву*», 1959), Б. И. Пінхасова («*Защита документов по советскому праву*», 1976), Т. Л. Сергеева («*Борьба с подлогами документов по советскому уголовному праву*», 1949) та інших. Але, в більшості випадків, вони розглядаючи це питання обмежувалися тільки класифікацією кримінальних правопорушень (злочинів) пов'язаних з підбрюшкою документів. При цьому не враховувалося той факт, що документи можуть використовуватися в межах кримінально-протиправного наміру не тільки в підбрюшкому (фальсифікованому) стані, а й в дійсному. Тобто для реалізації свого умислу особою дуже часто використовується (а в деяких випадках навпаки, не використовується) дійсний правомочний документ.

Треба зазначити те, що, свого часу, здійснюючи наукове дослідження проблематики кримінально-правової охорони документообігу, нами була розглянута проблематика класифікації кримінально-правових норм в яких документ передбачений у виді тієї чи іншої ознаки складу кримінального правопорушення [2, с. 13–15; 3]. Як результат, нами була запропонована власна класифікація даної категорії кримінальних правопорушень (на той час – злочинів), яка реалізована на підставі використання певного критерію, а саме: залежно від того, справжній документ чи ні, що передбачений в конструкції складу кримінального правопорушення.

Мета і завдання дослідження. Метою нашої наукової статті є дослідження проблеми класифікації кримінальних правопорушень, що пов'язані з документами та їх обігом. Досягнення поставленої перед собою мети в межах нашого наукового дослідження плануємо через виконання відповідного завдання, а саме: через аналіз змісту різних груп кримінальних правопорушень, що пов'язані з документами та їх обігом; розкриття особливостей даного групування і демонстрація зв'язку теоретичної позиції з цього питання та практичної площини застосування.

Наукова новизна дослідження. Наукова новизна нашого дослідження полягає у встановленні класифікації кримінальних правопорушень, що пов'язані з документами та їх обігом залежно від того, справжній документ чи ні.

Виклад основного матеріалу. Безумовно, будь яка класифікація є додатковим засобом пізнання того чи

іншого явища. Вона дає більш поглиблене дослідження цілого та часткового, а також є способом встановлення системно-структурних зв'язків між елементами.

Тому проводячи класифікацію цієї категорії кримінальних правопорушень необхідно обов'язково враховувати викладене нами вище.

Різноманітність вчинюваних суспільно небезпечних діянь, що посягають на документ та їх обіг, а також різниця в їх кримінально-правовій регламентації, обумовлюють необхідність обов'язкового визначення тих чи інших підстав або критеріїв групування цих кримінальних правопорушень.

Свого часу, як ми вже наголошували раніше, нами була проаналізована проблематика класифікації кримінальних правопорушень (на той час ще в теорії кримінального права використовувався узагальнюючий термін – злочин) і запропонована власна класифікація кримінально-правових норм, в яких в тому чи іншому вигляді був присутній документ. При цьому, ми розглядали різні види документів (наприклад, виборча документація та документація референдуму – ст. 158-2 КК України; документи на переказ – 200 КК України; приватизаційні документи – 233 КК України; офіційний документ – ст. 358 КК України; унікальні документи – 298-1 КК України тощо) під єдиним узагальнюючим терміном «документ». Це по-перше. По-друге, враховуючи розуміння змісту документа, а саме сукупність двох складових частин – матеріального носія та інформації (відомостей) на ньому закріпленої, кримінально-правові норми в яких передбачається існування інформації (відомостей) як характерної ознаки, визначались нами як такі, що мають в своїй конструкції розуміння «документа».

Враховуючи викладене вище, вважаємо за доцільне визначити наступну класифікацію кримінальних правопорушень, в яких в тому чи іншому вигляді передбачений документ:

1. склади кримінальних правопорушень, які стосуються дійсних документів:

1.1. склади кримінальних правопорушень, предметом яких є дійсні документи (ст.ст. 114; 114-2; 132; 145; 158-1; 158-2; 159; 168; 171; 176; 182; 189; 190; 231; 232; 232-1; 232-2; 232-3; 238; 253; 256; 298; 298-1; 300; 301; 319; 328; 329; 357; 361-2; 362; 381; 387; 422 КК України);

1.2. діяння, які визнаються кримінально-протиправними у випадку їх вчинення без необхідних документів (ст.ст. 138; 141; 143; 162; 163; 169; 197-1; 201; 201-1; 203-1; 203-2; 204; 213; 240-1; 246; 248; 249; 263; 263-1; 265; 265-1; 268; 269; 286; 287; 307; 309; 311; 321; 332; 332-2; 359; 366-3; 371; 389-2 КК України);

1.3. застосування дійсних документів для вчинення кримінально-протиправних діянь (ч. 2 ст. 146-1; ст.ст. 172, 209-1, 211; 212; 212-1; 330 КК України).

2. склади кримінальних правопорушень, що пов'язані з підбрюшенням документів:

2.1. склади кримінальних правопорушень, що виразилися в підбрюшенні документів (ст.ст. 158; 158-3; 159-1; 199; 200; 205-1; 209-1; 212; 212-1; 220-1; 220-2; ст. 223-1; 224; 233; 238; 358; 361-1; 366; 366-2; 372; 375; 376-1; 384 КК України);

2.2. склади кримінальних правопорушень, які вчинені з підбрюшеними документами (ст.ст. 199; 200; 205-1; 206-2; 209-1; 212; 212-1; 222; 224; 233; 256; 305; 318; 332; 353; 358; 409 КК України).

Для більш детального та ретельного аналізу вищезазначеної класифікації вважаємо те, що існує потреба в певній мірі більш конкретно зазначити кожен з передбачених груп або підгруп.

До першої групи відносяться суспільно небезпечні діяння з дійсними документами, які, в свою чергу, ми поділяємо на три підгрупи.

З проведеного аналізу ми бачимо, що до першої підгрупи, тобто до кримінально-правових норм предметом

яких є документ, відносяться діяння, які передбачають форму характерної активної дії: знищення, пошкодження, втрата, придбання, збут, розкрадання, видача, використання документів. Так, наприклад, Бучацьким районним судом Тернопільської області 12 січня 2022 року було розглянуто у відкритому судовому засіданні кримінальне провадження у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 158-1 КК України сутність якого полягала в наступному: ОСОБА_3, будучи членом дільничної виборчої комісії в с. Жнибороди Бучацького району Тернопільської області, незаконно надала, ОСОБА_8 виборчі бюлетені для голосування, не маючи права їх надавати [4]. Тим самим, було вчинено кримінальне правопорушення, відповідальність за яке передбачено ст. 158-1 КК України, яка передбачає незаконне використання виборчого бюлетеня (різновидність виборчого документа). З цього прикладу ми бачимо те, що виборчий бюлетень визначається нами як предмет кримінального правопорушення, а саме як річ матеріального світу відносно якого реалізується суспільно-небезпечне діяння. Іншими словами, предметом даного кримінального правопорушення виступає дійсний документ – виборчий бюлетень.

Аналогічна ситуація має місце, наприклад, і в інших кримінально-правових нормах даної підгрупи таких, як ст. 357 КК України «Викрадення, привласнення, вимагання документів, штампів, печаток, заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем або їх пошкодження», ст. 422 «Розголошення відомостей військового характеру, що становлять державну таємницю, або втрата документів чи матеріалів, що містять такі відомості» тощо [5].

Але в той же час, в деяких випадках, це суспільно небезпечне діяння може характеризуватись і бездіяльністю (наприклад, порушення встановленого порядку поводження з документами, що містять державну таємницю – ст. 329 КК України). Так, наприклад, Жовтневим районним судом м. Запоріжжя 30 січня 2018 року було розглянуто кримінальне провадження за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 329 КК України, а саме: ОСОБА_6, 06.11.2014 р. був призначений прокурором, який здійснив нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва у кримінальному провадженні Мелітопольського МВ ГУМВС України в Запорізькій області. 12 листопада 2014 року, з порушення вимог Закону України «Про державну таємницю», та Порядку організації та забезпечення режиму секретності в державних органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях, залишив документи, що містять державну таємницю (ухвали суду з грифом «Цілком таємно») без нагляду в автомобілі, з якого в подальшому вони були викрадені невідомими особами [6]. Іншими словами, суспільно-небезпечне діяння було реалізовано суб'єктом кримінального правопорушення шляхом бездіяльності, а саме: особа не виконала покладені на неї обов'язки, повинна і могла їх виконати.

Особливість *другої підгрупи* полягає в тому, що суспільно небезпечне діяння передбачає зайняття тією чи іншою діяльністю без відповідних на те документів, чи то незаконна лікувальна діяльність (ст. 138 КК України), чи то порушення прав пацієнта (ст. 141 КК України), чи то незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів (ст. 204 КК України), чи то незаконне переправлення осіб через державний кордон України (ст. 332 КК України) тощо.

Як ми вже зазначали, наявність *третьої підгрупи* обумовлюється використанням суб'єктом кримінального правопорушення дійсних документів для подальшої своєї кримінально-протиправної діяльності.

При цьому, законодавець таким чином сформулював диспозиції кримінально-правових норм, що утворюють

цю підгрупу, що в одних випадках існує пряма вказівка на використання документа (або конкретизованого його різновиду), або опосередкована. В другій ситуації, як правило, описане суспільно-небезпечне діяння, яке повинно в будь-якому випадку реалізовуватись за допомогою використання документів.

Що стосується першої форми особливостей побудови конструкції диспозиції, то в цьому питанні краще всього ілюструє її ч. 2 ст. 146-1 КК України «Насильницьке зникнення». В законі наголошується на тому, що кримінально-карним є видання наказу або розпорядження представником влади про вчинення відповідних процесуальних дій (арешт, затримання) та інших кримінально-протиправних дій (викрадення або позбавлення волі людини в будь-якій іншій формі) [5].

Що стосується другої форми, то, наприклад, ст. 172 КК України «Грубе порушення законодавства про працю» передбачає відповідальність за незаконне звільнення працівника з роботи [5]. Тобто мова йде про те, що роботодавець реалізуючи свій кримінально-протиправний намір повинен виконати відповідну процедуру, яка пов'язана зі звільненням працівника, а це обов'язкове складання відповідних документів (принаймні, наказу про звільнення з підприємства, установи чи організації).

Так, наприклад, ОСОБА_6, який зареєстрований як фізична особа-підприємець, здійснював свою підприємницьку діяльність пов'язану з виробництвом деревного вугілля. Будучи наділеним організаційно-розпорядчими та адміністративно-господарськими функціями, в тому числі щодо прийняття та звільнення з роботи штатних працівників ОСОБА_6, в період з червня до вересня 2019 року, не оформив належним чином трудові відносини з ОСОБА_8, ОСОБА_9, ОСОБА_11, ОСОБА_12, ОСОБА_13 та неповнолітнім ОСОБА_14 прийняв їх на роботу підсобними робітниками.

У ході інспекційної відвідування проведеного інспекторами праці управління держпраці у Сумській області з 11.09.2019 до 13.09.2019, встановлено, що ОСОБА_6 було допущено до роботи вищезазначених осіб, без укладання трудового договору, оформленого наказом чи розпорядженням власника або уповноваженого ним органу, та без повідомлення центрального органу виконавчої влади з питань забезпечення формування та реалізації державної політики з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування про прийняття працівника на роботу [7].

До *другої групи* входять суспільно небезпечні діяння з підробленими документами, яка в свою чергу поділяється на дві підгрупи.

Перша підгрупа характеризується тим, що, по-перше, в цьому випадку документи виступають в якості предмету злочинного посягання, по-друге, вони не є дійсними та достовірними, по-третє, для них характерні дії які виражені в підлозі, фальсифікації, підробці та внесенні в документ неправдивих відомостей.

Характерними кримінально-правовими нормами цієї підгрупи виступають підроблення документів, які подаються для проведення державної реєстрації юридичної особи та фізичних осіб – підприємців (ст. 205-1 КК України); підроблення документів, які подаються для реєстрації випуску цінних паперів (ст. 223-1 КК України); підроблення документів, печаток, штампів та бланків, збут чи використання підроблених документів, печаток, штампів (ст. 358 КК України) та службове підроблення (ст. 366 КК України).

Свого часу, досліджуючи проблематику підроблення документів, які подаються для проведення державної реєстрації юридичної особи та фізичних осіб – підприємців, ми у співпраці з О. М. Нестеренко наголошували на тому, що предметом даного складу кримінального правопорушення виступають документи, які подаються для прове-

дення державної реєстрації юридичної особи та фізичних осіб – підприємців, відносно яких реалізується суспільно небезпечне діяння, що пов'язано з можливістю існування двох альтернативних дій: внесення в документи завідомо неправдивих відомостей або подання для проведення такої реєстрації документів, які містять завідомо неправдиві відомості [8, с. 163].

Аналогічна ситуація має місце з іншими кримінальними правопорушеннями даної групи, а саме: винна особа реалізує суспільно небезпечні дії відносно документів, які полягають в їх підробленні (фальсифікації). При цьому, спектр таких дій дуже широкий, починаючи від банальних виправлень в чинному документі до створення фактично нового «фейкового» документу.

Так, наприклад, Святошинський районний суд м. Києва 30 січня 2020 року розглянув кримінальне провадження за ознаками ст. 205-1 КК України. На судовому засіданні було встановлено наступне: ОСОБА_1 на початку лютого 2019 року погодився на пропозицію невідомої особи, за грошову винагороду внести в документи, які відповідно до закону подаються для проведення державної реєстрації, де він буде зазначатись засновником та директором підприємства, а саме: ТОВ «Квантум Торг» нова назва «Альдорс», завідомо неправдивих відомостей. На підставі наданих документів невідомою особою, склала документи, необхідні для реєстрації ТОВ «Квантум Торг» нова назва «Альдорс» в органах державної реєстрації, в які вніс завідомо неправдиві відомості [9].

Друга підгрупа кримінальних правопорушень характеризується тим, що, підроблені документи використовуються або в якості засобу вчинення іншого кримінального правопорушення; або, вони використовуються для реалізації тих чи інших суспільно-небезпечних дій: збут підроблених документів, їх використання для вчинення суспільно небезпечних діянь або ухилення від виконання обов'язків.

Так, наприклад, свого часу ми здійснювали кримінально-правовий аналіз ухилення від військової служби шляхом підроблення документів і наголошували на тому, що одним з альтернативних способів ухилення від військової служби законодавець передбачив підроблення документів. При цьому, ми наполягали на тому, що для конкретизації кримінально-правової норми та правильної безапеляційної кваліфікації таких діянь, існує потреба внести зміни до положень диспозиції ст. 409 КК України шляхом заміни терміну «документ» на термін «офіційний документ», а до цього часу в межах тлумачення і правозастосування пропонували використовувати юридично закріплені термін «документ» як об'єктивно існуючий «офіційний документ» [10, с. 84].

Щодо судової практики реалізації даної групи кримінальних правопорушень в об'єктивній дійсності, то в цій ситуації можливо навести у вигляді прикладу ст. 206-2 КК України «Протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації». Основна суть цієї кримінально-правової норми полягає в тому, що законодавець передбачає кримінальну відповідальність за протиправне заволодіння майном підприємства шляхом вчинення правочинів з використанням підроблених документів [5]. Так, наприклад, Приморським районним судом м. Одеси 17 листопада 2021 року було розглянуто кримінальне провадження у вчиненому кримінальному правопорушенні, передбаченому ч. 3 ст. 206-2 КК України. Відповідно до матеріалів кримінального провадження, ОСОБА_3 за попередньою змовою з іншими особами заволоділа майном ТОВ «Елеватор Дубиново», у тому числі часткою засновника, шляхом вчинення правочинів з використанням підроблених документів підприємства [11].

На завершенні треба наголосити на тому, що запропонована класифікація не претендує на повноту та безумовність, тобто ми допускаємо існування інших класифікацій кримінальних правопорушень, пов'язаних з документами та їх обігом. Дана класифікація, яка підтримується нами, орієнтована перш за все на створення теоретичних засад та для напрацювання найбільш правильних правил кваліфікації кримінальних правопорушень пов'язаних з документом та його використанням, а також інших складів кримінальних правопорушень, які пов'язані з ним тим чи іншим чином.

Висновки. *По-перше*, класифікація кримінальних правопорушень, що пов'язані з документами та їх обігом, яка нами розглянута, важлива в пізнавальному, а отже і в навчальному плані. Все це дає можливість системно та докладніше досліджувати різноманітні кримінально-протиправні посягання на документ та використання документу в межах тих чи інших посягань.

По-друге, ця класифікація має наукове значення. Тобто, мова йде про те, що вона дає можливість встановити місце та роль документа в структурі складу кримінального правопорушення.

По-третє, розуміючи місце та роль документу як тієї чи іншої ознаки складу кримінального правопорушення збільшує шанси реалізувати вірну кваліфікацію суспільно-небезпечного діяння.

По-четверте, не можливо заперечувати методологічну роль класифікації, що нами реалізована. В юриспруденції, як відомо, наукові уявлення можуть існувати не залежно від законодавчої конструкції. Наукові погляди завжди є основою, вихідним матеріалом, складовим елементом для правотворчої та правозастосовної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування (2013-2022 рр.): статистична інформація Генеральної прокуратури України/Генеральна прокуратура України. URL: <https://old.gp.gov.ua/ua/statinfo.html> (дата звернення: 12.05.2023).
2. Фіалка М. І. Кримінально-правова охорона документообігу: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Запоріжжя, 2010. 23 с.
3. Фіалка М. І. Класифікація злочинів, пов'язаних з документами та їх обігом. *Вісник Національного університету внутрішніх справ*. 2006. № 32. С. 55–62.
4. Вирок суду № 1-кп/595/36/2022 у справі № 595/1856/21 від 12.01.2022 р. винесений Буцацьким районним судом Тернопільської області: Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102536089> (дата звернення: 01.06.2023).
5. Кримінальний кодекс України: закон України від 05.04.2001 № 2341-III // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 01.07.2023).
6. Вирок суду № 1-кп/331/8/2018 у справі № 331/1316/15-к від 30.01.2018 р. винесений Жовтневим районним судом м. Запоріжжя: Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/71914076> (дата звернення: 01.07.2023).
7. Вирок суду № 1-кп/588/279/20 у справі № 759/1003/20 від 01.06.2020 р. винесений Тростянецьким районним судом Сумської області: Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89557891> (дата звернення: 12.07.2023).
8. Нестеренко О. М., Фіалка М. І. Кримінальна відповідальність за підроблення документів, які подаються для проведення державної реєстрації юридичної особи та фізичних осіб – підприємців (ст. 205-1 КК України): монографія. Дніпро: ДДУВС, 2023. 208 с.
9. Вирок суду № 1-кп/759/624/20 у справі № 759/1003/20 від 30.01.2020 р. винесений Святошинським районним судом м. Києва: Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87269069> (дата звернення: 12.07.2023).
10. Фіалка М. І. Підроблення документів як спосіб ухилення від військової служби (кримінально-правовий аналіз). *Вісник Кримінологічної асоціації України: зб. наук. пр.* Харків, 2018. № 2 (19). С. 77–86.
11. Вирок суду № 1-кп/522/310/21 у справі № 522/1087/21 від 17.11.2021 р. винесений Приморським районним судом м. Одеси: Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101171766> (дата звернення: 01.07.2023).